

Не зупиняючись на, м'яко кажучи, «неповажному» стилі викладення матеріалу з досить серйозного питання, зазначимо, що ряд тез - дискусійні за своєю суттю. Наприклад, межі річних ефективних доз 0,05 та 0,1 бер, дійсно, не набагато перевищують природний фон дочорнобильського періоду. Але слід мати на увазі істотну відмінність між ними щодо впливу на організм. Перед аварією на ЧАЕС фон «формувало» переважно зовнішнє опромінення. Внутрішнє ж - зумовлювалося лише радоном-222 повітря (надходження радіоактивних елементів у легені з радоном легко уникнути провітрюванням житлового приміщення). Однак після Чорнобильської катастрофи головним компонентом (80%) ефективної дози стало внутрішнє опромінення за рахунок всмоктування організмом цезію-137 та стронцію-90. Останній є найнебезпечнішим, позаяк накопичується у кістках (зокрема, близько до кісткового мозку) і виводиться з них надто повільно. Отже, ефективна доза до катастрофи і після неї суттєво відрізняються.

Аналогічні річні дози, які розраховують за чинними в Україні методичними вказівками, напевне справді дещо завищені. Але це передбачає сам принцип консервативності розрахунків, оскільки певна невизначеність ситуації мусить бути спрямована на збільшення, а не зменшення небезпеки. Радіаційна ж безпека населення вимагає саме такого підходу.

ПРИНЦИП КОНСЕРВАТИВНОСТІ: МІЖ ПОЛІТИКОЮ І НАУКОЮ

Десять років після Чорнобильської катастрофи принесли певний досвід і матеріали для оцінки зроблених свого часу прогнозів та проведених заходів з радіаційного захисту населення. Оцінки, на жаль, часто неоднозначні, а іноді й кардинально протилежні. Зокрема, в матеріалі, підписаному експертом Міжвідомчої комісії радіаційного контролю забруднення природного середовища України Ю. Соломатиним, ставляться під сумнів рівні доз, за якими забруднені радіонуклідами території України поділяються на зони. Розраховані за відповідною методичною вказівкою річні сумарні ефективні еквівалентні дози (за рекомендацією 60-ї публікації МКРЗ) опромінення населення для забруднених радіонуклідами контрольованих районів - автор вважає завищеними і піддає критиці принцип консервативності в їх визначенні.

Що ж стосується завищення розрахованих за вказаною «Методикою-91» та реально визначених доз (за Ю. Соломатиним «перегин палиці» сягає 2-8, іноді- 200 разів), то автору слід знати: накопичені дози, встановлені за допомогою ЕПР (електронний парамагнітний резонанс), або люмінесценцією зубної емалі часто вищі від паспортних та розрахованих. Дози, які визначаються СВЛ (спектрометр випромінювання людини), враховують лише випромінювання цезію. Визначення за допомогою СВЛ випромінювання стронцію є дуже складною проблемою і при масових замірюваннях не фіксується. Але надходження стронцію у довкілля і, зокрема, в дніп-

ровську воду збільшується (на відміну від цезію) і цей процес згідно з прогнозами НЦРМ АМН України, триватиме до 2026 р. Дія ж стронцію на людський організм удвічі вища, ніж цезію. Отже, при однаковому надходженні до організму обох радіонуклідів за рахунок стронцію буде вдвічі вищою в перший рік надходження, а надалі, враховуючи повільніше виведення стронцію (період ефективного напіввиведення з організму людини цього елемента - близько 2700 діб, цезію - 90-110 діб), зростатиме.

Безперечно, країні було б легше подолати наслідки катастрофи, якби і кількість постраждалих, і площа забруднених

територій були меншими. Але метою радіаційного захисту і радіаційної безпеки є реальна оцінка можливої шкоди від радіаційного фактора (і принцип консервативності оцінок при цьому обов'язковий). «Здешевлення» ж заходів з радіаційного захисту будь-якими методами, на наш погляд - є аморальним і злочинним. Безумовно, чорнобильські кошти слід використовувати найефективніше. І, враховуючи економічну скруту держави, необхідно ретельно з'ясовувати пріоритети та черговість цих заходів. Але це можливо лише за умови реальної оцінки ситуації, не обтяженої бажанням зробити радіаційну безпеку найдешевшою.

Незрозумілий також пасаж Ю. Соломатина щодо різної партійної належності керівників двох комісій Верховної Ради України. Хіба наукові положення не позапартійні? Хоча наш народ знає «традиції» партії всіх часів та народів, яка вважала за обов'язок виносити ідеологічні вердикти і генетиці, і кібернетиці, і мовознавству... Невже й радіології?

Але це вже політика, а не наука.

Юрій БЕЗДРОБНИЙ,
заступник голови НКРЗУ, доктор
біологічних наук,
Всеволод КАЛИНА,
вчений секретар НКРЗУ, професор,
кандидат медичних наук.